

УДК 633.88

Код UPOV: DRACO_MOL

Методика
проведення експертизи сортів змієголовника молдавського
(*Dracoscephalum moldavica* L.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Dracoscephalum moldavica* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,1 кг.

2.3 Насіння має бути здорове на вигляд, не уражене хворобами, не пошкоджене шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до звершення циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 100 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,90 × 0,40 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин;
 MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак;

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 100 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 100 рослин або частин 100 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 100 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

L: лабораторні дослідження 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису, достатньо подібними за своїми основними ознаками, відзначеними в описі сорту.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 100 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу. Якщо сорт однорідний, його вважають стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування сортів рекомендовано такі ознаки:

- Рослина: габітус (ознака 3);
- Квітка: забарвлення (ознака 12).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови доводять це унеможлиблюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів змієголовника молдавського

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) QL	Сходи: антоціанове забарвлення VS, 1	відсутнє	1	
		наявне	9	
2. (+) QN	Рослина: за висотою MS 6	низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
3 (*) PQ	Рослина: габітус MS 6	компактний	1	
		напіврозлогий	2	
		розлогий	3	
4 (*) QN	Рослина: гілкування MS 6	слабке	3	
		помірне	5	
		сильне	7	
5. QN	Рослина: діаметр MS 6	малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
6. (+) QN	Стебло: кількість генеративних пагонів MS, 6	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
7. QL	Стебло: опушення VS, 6	відсутнє	1	
		наявне	9	
8. QN	Стебло: ребристість VS 6	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
9. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VS, 6	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
10. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS, 6	коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
11. (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS, 6	вузька	3	
		середня	5	
		широка	7	
12. (*) PQ	Квітка: забарвлення VS 6	біле	1	
		блакитне	2	
		блакитно-фіолетове	3	
13. (+) QN	Час зацвітання перших квіток MS 6	ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	
14. (*) (+) QN	Період від сходів до повного досягання насіння MS	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	

1	2	3	4	5
15. (*) (+) QN	Вміст ефірної олії L, 7	низький	1	
		середній	3	
		високий	5	
16. QN	Корінь: ступінь розгалуження MS, 7	слабкий	3	
		помірний	5	
		сильний	7	
17. (*) QN	Корінь: за товщиною MS 7	тонкий	3	
		середній	5	
		товстий	7	

8. Пояснення до таблиці ознак сортів змігловника молдавського

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які рекомендовано проводити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Сходи
2	Розетка
3	Стеблоутворення
4	Викидання квітоноса
5	Цвітіння
6	Плодоношення
7	Стигле насіння

8.1 Пояснення або ілюстрації до окремих ознак

До 2. Рослина: за висотою, м.

Низька – до 0,70; середня – 0,71–0,90; висока – 0,91–1,00.

До 6. Стебло: кількість генеративних пагонів, шт.

Мала – до 5, середня – 5–7, велика – понад 7.

До 10. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Коротка – до 3,0; середня – 3,0–3,3; довга – понад 3,3.

До 11. Листкова пластинка: за шириною, см.

Вузька – до 1,2; середня – 1,2–1,4; широка – понад 1,4.

До 13. Час зацвітання перших квіток (для умов Степу).

Ранній – початок червня,
середній – середина червня,
пізній – початок липня.

До 14. Період від сходів до повного достигання насіння, діб.

Короткий – до 130, середній – 130–180, довгий – понад 180.

До 15: Вміст ефірної олії, %.

Урожай сировини визначають з 1м² методом зважування в 4-кратній повторності.
Вміст ефірної олії визначають методом 2.8.12 ДФУ 1.1.
Низький – до 0,28; середній – 0,28–0,30; високий – понад 0,30.

9. Література

1. Порада О. А. Вирощування змієголовника молдавського в Лісостепу / О. А. Порада // Вісник аграрної науки. – 2002. – № 11. – С. 28–30.
2. Державна фармакопея України 1.1. – Харків, 2004. – С. 59–60.
3. Шелудько Л. П. Сорт змієголовника молдавського – Запашний / Л. П. Шелудько // Матеріали міжнародної наукової конференції „Лікарські рослини: традиції та перспективи досліджень.” – К., 2006. – С. 253–254.